

OB ŠESTDESETLETNICI DOKTORJA JANKA ČARA

Dvanajstega februarja 1992 je praznoval šestdesetletnico doktor Janko Čar, docent za slovenski jezik na Pedagoški fakulteti v Mariboru. Rodil se je na Tinju pri Slovenski Bistrici, maturiral na I. gimnaziji v Mariboru in 1958. leta diplomiral iz slovenskega jezika in književnosti ter srbohrvaškega jezika in književnosti. Svoje pedagoško delo je začel kot učitelj slovenskega jezika in književnosti najprej v Oplotnici, nadaljeval v Slovenski Bistrici, leta 1964 pa je bil izvoljen za asistenta za slovenski jezik na tedanji Pedagoški akademiji. Po treh letih je napredoval v predavatelja višje šole, nato v profesorja višje šole, v višjega predavatelja, na preimenovani Pedagoški fakulteti po zagovoru disertacije 1989. leta pa je bil izvoljen v naziv docenta za slovenski jezik (fonetika, sporočanje, besediloslovje).

Vse svoje življenje je posvetil pedagoškemu, strokovnemu in znanstvenemu delu. Predaval je slovenski jezik na Oddelku za vzgojitelje predšolskih otrok, na Oddelku za razredni pouk — za redne študente in študente ob delu v Mariboru in na dislociranih oddelkih, na nejezikovnih študijskih usmeritvah kulturo izražanja (nekaj let tudi na Višji pravni šoli v Mariboru), slovenistom pa predava teoretični uvod v študij slovenskega jezika, fonetiko, besediloslovje in sporočanje.

Janko Čar je univerzitetni učitelj, ki posreduje svojo predmetnost ne le po programu (z opozarjanjem na literaturo) in s tehničnimi ponazorili (fonolaboratorij, grafoskop), jasno in razumljivo, ampak tudi z izrazito osebno noto, ki je odlika ustvarjalnih pedagoških osebnosti. Prav ta lastnost mu pomaga pritegniti študente tudi pri prenapolnjenih predavanjih in seminarjih. Že tri desetletja sodeluje pri permanentnem izobraževanju učiteljev slovenščine tako v Mariboru kot tudi v drugih središčih, vsako leto sodeluje na seminarju za slovenske učitelje iz Porabja na Madžarskem, predaval pa je tudi že tržaškimi in koroškimi učitelji na njihovih izpopolnjevalnih seminarjih.

Strokovno delo Janka Čara je posvečeno kulturi izražanja, stilistiki, stavčni fonetiki, interpretaciji besedil in slovenščini v javni rabi. Že njegove prve objave so posvečene slovenščini v šoli in javnem življenju in pisal je o kulturi ustnega in pisnega izražanja študentov. Sodeloval je v raziskovalni skupini (Čar, Debelak, Kotnik, Lipnik, Varl—Purkelc, Zorko), ki jo je vodila Mira Medved, in kot rezultat je nastalo obsežno delo *Uresničevanje učnih načrtov za slovenski jezik v osnovni šoli*. Pomembne so tudi njegove sociolingvistične razprave o zvrstnosti, o skladijski stilistiki, o stilistiki jezikovnega prevzemanja. V Dialogih se je od leta 1966 pojavljal kot knjižni recenzent in kritik sodobnih ustvarjalcev. Njegove ocene temeljijo na trdnem literarnozgodovinskem in teoretskem jezikovnem znanju. Idejni vrednostni sistem, ki deluje znotraj njegove kritike (pa tudi njegovih lastnih literarnih stvaritev), je humanizem, utemeljen na skrbi za moralne in socialne odnose med ljudmi, ob tem pa kaže še posebno prizadetost nad usodo zamejskih Slovencev.

K njegovemu strokovnemu delu lahko prištejemo še sodelovanje pri *Krajevnem leksikonu* z redakcijo pisave krajevnih imen v občini Slovenska Bistrica.

Svojo znanstveno usmeritev je zastavil že leta 1968, ko je prijavil temo za disertacijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani z delovnim naslovom *Kersnikova in Tavčarjeva kratka proza. Razprava Prvi vzpon Kettejeve lirske ustvarjalnosti v Novem mestu (1970)* je zasnovana s širšega slovstvenega in primerjalnega vidika; odlikuje jo natančno opazovanje umetnostnega besedila. Kettejevo ustvarjanje dojema s spajanjem prvotnega intuitivnega

dojemanja z analizo metrične in jezikovnostilistične strukture pesmi, vse to pa se v sintezi zliva v globljo doživljajsko - pomensko interpretacijo besedne umetnine.

Analiza "Kosovelova balada o brinovi" (Jezik in slovstvo, 1971/72) je jezikovnostilistična, razpravljanje pa je razčlenjeno po sistemskih in ubeseditvenih ravnanjih, zlasti po fonološki ravnanju. V tej razpravi je združil tenkočutno osebno dojemanje pesmi s strogo eksaktno razčlenbo besedila na slovnični, semantični, fonološki, ritmično intonacijski in kompozicijski ravni.

V Dialogih (1976) je izšla razprava *Fonostilemskost Cankarjeve črtice Tičnica*, ki kaže strukturalistični prijem pri stilni analizi besedne umetnine.

V zadnjem dvajsetletju je bila njegova osrednja pozornost posvečena raziskovanju jezika in sloga Tavčarjeve kratke proze. Svoja delna spoznanja je objavil v članku "Kontrast — osrednja slogovna prvina Tavčarjevih novel v zbirki *Med gorami*" (Jezik in slovstvo, 1982/83). Kaže se kot natančen raziskovalec z izjemnim poslušom za slogovne razlike in z analitičnim darom za ugotavljanje razmerja med izrazno (glasovno) podobo, pomenom in slogovnimi učinki tega razmerja.

V Slavistični reviji (1986) je objavil razpravo "Holekova Nežika — nova kvaliteta v Tavčarjevi novelistiki".

1989. leta je na Filozofski fakulteti v Ljubljani z uspehom zagovarjal disertacijo z naslovom: *Temeljne prvine jezika in sloga v Tavčarjevem ciklu kratke vaške proze Med gorami*. Disertacija predstavlja nadaljevanje večletnega raziskovanja besednoumetnostnih besedil v obdobju poznega realizma. V nalogi se kaže teoretska poglubitve v novejši metode jezikovnostilistične analize, zlasti v besediloslovje in v pragmatiko.

Ob strokovni in znanstveni usmeritvi Janka Čara je potrebno opozoriti tudi na njegovo literarno ustvarjalnost. Zelo uspešni so bili njegovi recitali iz Cankarjevih in Župancičevih del; kažejo osebno, domiselno in izredno režijsko razgibanost. Številni verzi Janka Čara so vklesani v spominske objekte na Štajerskem in Idrijskem, njegove lirske pesmi, objavljene v različnih revijah, izžarevajo bogastvo notranjih doživetij, ranjenih čustev, miselnih prebliskov.

Ob jubileju želimo našemu slavljencu še veliko ustvarjalnih in zdravih let.

Zinka Zorko
Pedagoška fakulteta v Mariboru

Bibliografija člankov, ocen in raziskav od 1962 — 1992*

1962

Ob testih za slovenščino. Kje naj iščemo krivdo? — Delo (Ljubljana) 1962, št. 117, str. 5

Roman o policijskem komisarju. (Friedrich Dürrenmatt: Obljuba.) [Ocena]. — Nova obzorja (Maribor) 1962, str. 373.

Roman francoske provincialne družbe. Louis Guilloux: Črna kri. [Ocena]. — Nova obzorja (Maribor) 1962, str. 474—475.

1965

Ob novi pesniški zbirki. (Janez Ovsce: Na dnu so samo še zvezde.) [Ocena]. — Dialogi (Maribor) 1965, str. 66—67.

Ob Pavčkovi zbirki (Ujeti ocean). [Ocena]. — Dialogi (Maribor) 1965, str. 183—185.

France Filipič "Nebo za žejne oči". [Ocena]. — Dialogi (Maribor) 1965, str. 247—249.

* Leposlovnih del, ki so bila objavljena v Svitlu, Novih obzorjih, Borih, Besedi, Dialogih, Znamenju (psevdonim Janca Blažič), zborniku Slovenec sem, Zborniku občine Slovenska Bistrica I in v Družini, bibliografija ne zajema.